

і надалі потребує проведення окремого кримінологічного дослідження на кожному із розглянутих рівнів.

Список використаної літератури:

- 1 Голодняк А. Ю. Криминологические особенности антиобщественного поведения подростков из маргинальной среды и предупреждение совершаемых ими преступлений: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Голодняк Антонина Юрьевна. – М., 2003. – 180 с.
- 2 Римащевская Н.М. Бедность и маргинализация населения // Социс. – 2004. – №4. – С.33-44.
- 3 Садков Е.В. Маргинальность и преступность / Е.В. Садков // Социс. – 2000. – № 4. – С. 46-47
- 4 Стрелковська Ю.А. Маргінальні групи в структурі організованої злочинності: кримінологічне дослідження : дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ю.А. Стрелковська. – О., 2008. – 249 с.
- 5 Черныш А.М. Маргиналы и маргинальная преступность / Черныш А.М., Черныш М.А. – Вид-во Української академії наук “ВІР”, 2004. – 348 с.

Ключові слова: маргінал, маргінальність, маргіналізація, детермінація злочинності.

Ключевые слова: маргинал, маргинальность, маргинализация, детерминация преступности.

Key words: marginal, marginality, marginalization, crime determination.

ЦИТЯК ВІКТОР ЯРОСЛАВОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ПІДКУПУ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Позитивний досвід деяких зарубіжних держав дає підстави для перегляду діючих норм та перейняття результативних механізмів впливу на підкуп та інші корупційні злочини, що у свою чергу поживає та активізує співробітництво у правоохоронній сфері. Оскільки корупція не має кордонів, остільки й розвиток національного законодавства щодо відповідальності за підкуп повинен йти в ногу з основними світовими тенденціями держав у цій галузі.

Аналіз кримінального законодавства країн Європи свідчить про те, що у більшості з них криміналізовані різні форми хабарництва – як одержання, так і надання неправомірної вигоди. Але спостерігається більш детальне урегулювання відповідальності за пасивний підкуп, порівняно із активним.

Позитивним моментом кримінального законодавства окремих держав Західної Європи (Італія, Франція, ФРН та деякі інші країни) є те, що регламентація кримінально-правових заходів протидії підкупу досить стійка. У Франції до 1992 року винні притягались до відповідальності за ст.ст. 177-183 КК 1810 р.; в Італії суттєві зміни в КК 1930 р., які стосувалися посадових злочинів, були внесені лише у 1990 р. У КК Німеччини, який був прийнятий у 1871 р., норми про хабарництво також майже не змінилися [1, с. 46-47].

Серед особливостей регулювання відповідальності за підкуп слід згадати те, що в кримінальному праві західноєвропейських держав предмет хабарництва (підкупу) розуміється досить широко – як майнова чи інша вигода (§331-333 КК ФРН, ст. 317 КК Італії, ст. 432-11 КК Франції).

Вивчивши кримінальне законодавство «низькорозкорупційних» країн Швейцарії та Німеччини, Д.І. Крупко виявив, що предметом хабара в кримінальному праві цих країн є вигода, тобто матеріальне або нематеріальне поліпшення стану хабароодержувача, оскільки одержання хабара в цих країнах може бути і некорисливим [2, с. 8].

У багатьох країнах Європи криміналізація підкупу тісним чином пов'язана із встановленням відповідальності за організовану злочинну діяльність, наркобізнес та відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, щодо яких корупція вважається сутнісною ознакою. Найбільш яскраво це вбачається із досвіду Італії.

У 1999 році до КК Швейцарії введено новий розділ 19 «Хабарництво». Він складається із двох основних пунктів: 1. Підкуп швейцарської посадової особи. Давання хабара і 2. Підкуп посадової особи іноземної держави». До посадових осіб прирівнюються приватні особи, які виконують громадські функції, а до посадових осіб іноземної держави – посадові особи міжнародної організації. За різними статтями караються: а) пропозиція неналежної вигоди, її обіцянка чи надання у зв'язку із службовою діяльністю (підкуп), б) те саме за дію чи бездіяльність, яка суперечить обов'язкам посадової особи (надання вигоди); в) допущення себе підкупити; г) прийняття вигоди

Характерною рисою КК Франції 1992 р. є поміщення статей про відповідальність за «активне хабарництво» (давання хабара) не в главу 2 «Про посадові злочини», а в розділ 3 «Про посягання проти державних установ, вчинених приватними особами», оскільки винними у вчиненні таких діянь як правило виступають не спеціальні суб'єкти злочинів (посадові особи), а приватні особи

В цілому у кримінальному законодавстві країн Європи звертає на себе увагу те, що санкції, передбачені за усі види підкупу, достатньо суворі – це, за загальним правилом, – позбавлення волі та грошові штрафи; при чому «розрив» між нижньою та верхньою межами відносно-визначених санкцій нерідко досить суттєвий.

Для кримінального законодавства Великобританії характерна казуїстичність. Зокрема, сформульована відповідальність за активний підкуп у різних сферах суспільних відносин.

Законом про народне представництво, прийнятим у 1983р., передбачається кримінальна відповідальність за підкуп виборців у зв'язку

з проведенням виборів до парламенту чи місцевих органів влади. На відміну від кримінального законодавства Німеччини, США, що визнають відповідальність як для тих, хто дає і отримує вигоду, зазначений закон Великобританії встановлює покарання тільки для особи, яка підкупає особисто або за допомогою посередників, передає предмет підкупу – гроші та інше майно.

Британське законодавство також розглядає у якості самостійного складу злочину підкуп суддів та суддівських чиновників [3, с. 19]. Важливою віхою розвитку інституту кримінальної відповідальності за підкуп у Великобританії стали ряд нововведень до законодавства, прийнятих у 2010 році. Здебільшого вони спрямовані на протидію підкупі у ділових, бізнесових колах та у комерційній діяльності.

Специфіка кримінальної відповідальності за підкуп у США полягає у наступному – диспозиції норм більш казуїстичні, предмет хабара трактується широко; суб'єктами відповідальності за корупцію визнаються не тільки фізичні, але й юридичні особи; для основного складу давання хабара необхідна наявність угоди про хабар, певна форма для цієї угоди не обов'язкова; заходи покарання менш суворі, ніж у країнах Західної Європи; джерела права, які містять норми про відповідальність за корупцію, багаточисельні, а законодавство не відрізняється стабільністю. У США відповідальність встановлена спеціальними законами як для фізичних, так і для юридичних осіб. Так, відповідальності за дачу хабара підлягає всякий, хто дає, пропонує, обіцяє що-небудь цінне державній посадовій особі чи кандидату на цю посаду [1, с. 47, 48].

Випадки, коли суб'єктом давання хабара визнавалися організації, є типовими для так званого «політичного підкупу». Мали місце казуси, у яких юридичні особи були і хабародавцями, і хабародержувачами.

Відповідальність за давання хабара передбачена кримінальним законодавством Китайської Народної Республіки. Кримінальний кодекс містить розділ, в якому розміщені статті, що визначають покарання за корупцію і хабарництво (глава 8 КК КНР), дві з яких визначають умови притягнення до кримінальної відповідальності за давання хабара [4]. Так, згідно ст. 389, як давання хабара розцінюється передача державному службовцю майна з метою отримання незаконної вигоди.

Кримінальний кодекс Японії 1907 року, який діє у редакції 1995 року, містить окрему главу 25, присвячену хабарництву та іншим зловживанням владою службовцями державного і громадського секторів [5]. Незважаючи на важливість боротьби з корупцією, КК встановлює тверді правові гарантії захисту від помилкових звинувачень у хабарництві – активний підкуп карається так само суворо, як і прийняття посадовою особою.

Вибіркове дослідження зарубіжного досвіду відповідальності за активний підкуп дозволяє виділити основні особливості та тенденції криміналізації та пеналізації підкупу: більшість з досліджених КК зарубіжних держав визнають кримінально каранними не тільки давання хабара, але й його пропозицію або обіцянку; сфера кримінально караного підкупу не обмежується державним сектором, увага законодавства приділена також комерційним та загальносуспільним

відноси́нам; у деяких державах суб'єктами відповідальності за активний підкуп є як фізичні, так і юридичні особи; санкції до хабародавців достатньо суворі – іноді встановлені на рівні із мірою відповідальності хабародержувача, що очевидно, є відображенням позиції про те, що підкуп – є обов'язною угодою двох сторін, відтак і суспільна небезпека та відповідальність обох не повинні суттєво різнитися; вираженою є тенденція криміналізації підкупу іноземних посадових осіб з огляду на міжнародний (транснаціональний) характер корупції.

Список використаної літератури:

1. Егорова Н.А. Уголовно-правовые формы борьбы с коррупцией в новых экономических условиях: дис.канд. юрид. наук: 12.00.08. Саратов, 1996.
2. Крупко Д. І. Відповідальність за хабарництво за кримінальним правом Німеччини, Швейцарії та України (порівняльно-правове дослідження) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Д. І. Крупко. – К., 2005. – 20 с.
3. Бочарников И.В. Зарубежный опыт противодействия коррупции // государственная власть и местное самоуправление. – 2008. – №9. – С. 16-23.
4. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / Под ред. Докт. юрид. наук, проф. А.И. Коробеева. – СПб. : Юридический Центр Пресс, 2001. – 303 с.
5. Уголовный кодекс Японии / Науч. Ред. А.И. Коробеева. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. – 226с.

Ключові слова: підкуп, корупція, хабарництво, службові злочини.

Ключевые слова: подкуп, коррупция, взяточничество, служебные преступления.

Key words: bribery, corruption, bribe-taking, official malfeasance.

ЧЕРНИШОВ ГЕОРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук*

ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД

Українське суспільство переживає непрості часи: в умовах побудови правової демократичної держави, враховуючи євроінтеграційні прагнення, невирішеними залишаються проблеми перманентної економічної кризи, політичної нестабільності, корупції, бідності тощо. Не останньою за соціальним значенням у цьому переліку є проблема злочинності, якісні тенденції розвитку якої дають можливість констатувати напружену криміногенну обстановку в країні (не дивлячись на